

ПОСТАНОВЛЕНИЕ

КАРАР

21.11.2024

Кичкетан авылы № 14

Татарстан Республикасы Әгерже
муниципаль районның Кичкетаң
авыл жирлегендә жирләү һәм күмү
эше турында

«Күмү һәм жирләү эше турында» 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы, «Россия Федерациясендә жирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы федераль законнары, «Үлгәннәрне күмү буенча хезмәт күрсәтүләр алуга гражданнарың хокуклары гарантияләре турында» Россия Федерациясе Президентының 1996 елның 29 июнендей 1001 номерлы Указы, «Күмү һәм күмү эше турында» Федераль законны гамәлгә ашыру чарапары хакында» 2007 елның 18 маенданы 196 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары, Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районның «Кичкетаң авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге Уставы нигезендә, Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге Башкарма комитеты карар бирә:

1. Бирелгәннәрне расларга:

«Кичкетаң авыл жирлеге» муниципаль берәмлегендә жирләү һәм күмү эше турында нигезләмә;

жирләү буенча хезмәтләр күрсәтүненең гарантияләнгән исемлеге нигезендә курсәтелә торган хезмәтләр сыйфатына карата таләпләр;

жирләү буенча хезмәтләр күрсәту максатларында кулланыла торган документларның рәвешләре.

2. Элеге каарны Интернет мәгълүмат-телекоммуникация чөлтәрендә веб-адрес буенча Татарстан Республикасының хокукый мәгълүматның рәсми порталында бастырып чыгарырга: <http://pravo.tatarstan.ru> һәм Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районның веб-адрес буенча портал составында Әгерже муниципаль районның рәсми сайтына урнаштырырга: <https://agryz.tatarstan.ru>, шулай ук Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге территориясендә урнашкан махсус мәгълүмат стендларында урнаштырырга.

3. «Кичкетаң авыл жирлеге» муниципаль берәмлеге территориясендә ритуаль хезмәтләр оештыру турынданы нигезләмәне һәм күмү урыннарын карап тоту кагыйдәләрен раслау хакында» Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районаны Кичкетаң авыл жирлеге Башкарма комитетының 2013 елның 26 октябрендәге 13 номерлы каарын үз көчен югалткан дип танырга.

4. Элеге карап рәсми басылып чыккан көненнән үз көченә керә.
5. Элеге каарарның үтәлешен тикшереп торуны үз өстемдә калдырам.

Кичкетаң абыл жирлеге
Башкарма комитеты житәкчесе

И.Н.Жиһангәрәев

Татарстан Республикасы Әгерже
муниципаль районның Кичкетаң
авыл жирлеге Башкарма
комитетиның 2024 елның 21
ноябрендәге 14 номерлы каары
белән расланды

«Кичкетаң авыл жирлеге» муниципаль берәмлегендә жирләү һәм күмү эше турында
нигезләмә

1. Гомуми нигезләмәләр

1.1. Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлегендә (алга таба - Нигезләмә) күмү һәм күмү эше турындагы нигезләмә “Жирләү һәм күмү эше турында” 1996 елның 12 гыйнварындагы 8-ФЗ номерлы (алга таба- 8-ФЗ номерлы Федераль закон), “Россия Федерациясендә жирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында” 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы федераль законнар, “Улгән жирләү буенча хезмәт күрсәтуләр гарантияләре турында” 1996 елның 29 июнендәге 1001 номерлы Россия Федерациясе Президенты Указы, “Жирләү һәм күмү эше турында” Федераль законны гамәлгә ашыру чаралары турында” Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2007 елның 18 маенданагы 196 номерлы каары, Әгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге һәм Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районаның территорииясендә жирләү тәртибен җайга сала.

1.2. Әлеге Нигезләмә максатларында түбәндәге төшенчәләр кулланыла:

якын туганнар - турыдан-туры өскә таба һәм аска таба сузылган линия буенча туганнар (ата-аналар һәм балалар, бабайлар, ә биләр һәм оныклар), шулай ук тулысынча һәм тулы булмаган (этиләре яисә эниләре уртак булган) абый-энеләр һәм апа-сенелләр, уллыкка алынган, уллыкка алучылар;

дин зираты - үлгән яисә үлгән кешеләрне (алга таба - үлгән) жирләү өчен билгеләнгән зират (җәмәгать зираты участогы), тиешле дини йолаларны үтәп, бер конфессиягә караган зират (каберлек);

җәмәгать зиратының хәрби участогы - үлгән хәрби хезмәткәрләрне һәм аларга тиңләштерелгән категориядәге гражданнарны күмү өчен билгеләнгән җәмәгать зираты участогы;

жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеге - жирләү эше мәсьәләләре буенча махсуслаштырылган хезмәт күрсәтә торган хезмәтләр исемлеге, жирләү вакытында дәүләт гарантияләрен тәэмин итү максатларында түләүсез нигездә күрсәтелә;

күмү зонасы - зиратның һәм (яисә) крематориянең күмү гамәлгә ашырыла торган функциональ-территориаль зонасы;

катафаль ташулар - мәет калдыкларын яки үлгән, жирләнгән продукцияне һәм күмүдә катнашучыларны катафаль транспортта йөртү;

зират - үлгәннәрнең мәетләрен һәм мәетләрен күмү өчен билгеләнгән жирләү объекты;

буш күмүләр өчен ябык зират - яңа урыннар булдыру өчен тулысынча файдаланылган зират;

зират чоры - аның ахырында күмелгән гәүдәне минеральләштерү тәмамлана һәм тугандаш кабергә икенче күмү рөхсәт ителә торган вакыт;

колумбарий - бина, аның өлеше яисә көл яисә көл белән чүп савытлары күмү өчен билгеләнгән корылма;

кремация - үлгән кешенең калдыкларын утка тапшыру;

күмү урыны - үлгәннәрнең мәетләрен яисә мәетләрен күмү өчен билгеләнгән күмү объекты пространствосының бер өлеше;

җирләү урыны - һәлак булғаннарның мәетләрен күмү буенча йола гамәлләрен үткәрү өчен билгеләнгән, әхлак, санитария һәм экология таләпләре нигезендә маҳсус оештырылган мәет, көл һәм көл салынган чүп савытлары пространствосының бер өлеше;

минерализация - җирләнгән жисемнең аерым химик элементларга һәм гади химик күшүлмаларга тарқалу процессы;

кабер - колумбарийдан башка җирдә җирләү өчен кишәрлектә, склепта, башка ритуаль корылмада урнашкан һәм үлгән кешенең мәетен табутта яки аннан башка күмү өчен билгеләнгән урын яисә көлле урна;

кабер коймасы - кабер участогы периметры буенча урнаштырыла торган линия корылмасы;

намогик корылма - үлгәннәрнең истәлеген мәңгеләштерү өчен билгеләнгән һәм күмү урынның урнаштырыла торган мемориаль мәгълүматны үз эченә алган архитектура-скульптур корылма (кабер ташлары);

җәмәгать зираты - үлгән кешеләрне күмү өчен, аларның ихтыяр белдерүләрен исәптә алыш яки күмү эше мәсьәләләре буенча маҳсуслаштырылган хезмәт карапы буенча урыннар каралган зират;

җирләү билгеләнешендәге объект - шәһәр төzelеше яки архитектура комплексы,

яки халыкка ритуаль хезмәт күрсәтү өчен билгеләнгән объект, территория яисә участок (зират, крематорий, колумбарий h.b.);

ялгыз күмү урыны - үлгән кешене, шул исәптән шәхесе эчке эшләр органнары тарафыннан билгеләнмәгән кешене күмү өчен бирелә торган җирләү билгеләнешендәге объект территориясендәге участок;

күмү - Россия Федерациясенең норматив хокукий актларында билгеләнгән тәртиптә, җирне, утны яисә суны бирү юлы белән, гореф-гадәтләр һәм традицияләр нигезендә үлгән гәүдәне, калдыкларны, көлне күмү буенча йола гамәлләре;

җирләү - үлгән туганнарын элек күмгән урында үлгән кешене билгеләнгән тәртиптә бирелгән урында җирләү;

туганнар - туганлыкта торучы якын туганнардан тыш, барлык башка затлар; туганлык урыны - үлгән кешенең туганы (һәм) элек күмелгән күмү объекты территориясендә кишәрлек;

санитар-яклау зонасы - киңлеге Россия Федерациясенең норматив хокукий актлары белән билгеләнә торган зират һәм (яисә) крематория һәм торак (селитеб) яисә сәнәгать төzelеше арасында функциональ-территориаль зона;

жирләү эше мәсьәләләре буенча махсуслаштырылган хезмәт - жирле үзидарә органы тарафыннан оештырыла торган, жирләү буенча хезмәт күрсәтүләрнең гарантияләнгән исемлеген түләүсез нигездә күрсәтә торган оешма;

күмү турында таныклык - күмү турында белешмәләр булган һәм күмү урыны өчен җаваплы зат булган һәм аны алга таба күмү урынын файдалану хокукуны раслый торган документ;

экстремумация - суд-медицина яки криминалистик экспертиза өчен жирләү урыныннан үлгән кешенең мәетен алу яки күчереп күмү өчен.

2. Мәет күмү гарантияләре

2.1. Үлгән кешене күмү бурычын үз өстенә алган үлгән затның яисә вафат булган затның ябын туганнарына, башка туганнарына, законлы вәкиленә, никахны күмү буенча хезмәтләр исемлегенең түбәндәге бушлай нигезендә күрсәту гарантияләнә:

- 1) күмү өчен кирәkle документларны рәсмиләштерү;
- 2) күмү өчен кирәkle табутны һәм башка предметларны бирү һәм китерү;
- 3) үлгән кешенең гәүдәсен (калдыкларын) зиратта (крематорийда) йөртү;
- 4) күмү (урнаны алга таба көл белән бирү белән кремация).

2.2. Ир яисә хатын, ябын туганнары, башка туганнары яки үлгән законлы вәкил булмаганда яисә алар күмү бурычын үз өстенә алган башка затлар булмаганда, шулай ук, үлгән кешеләрнең шәхесе ачыкланмаган очракта, күмү буенча хезмәтләр түбәндәгеләрне

үз эченә ала:

- 1) күмү өчен кирәkle документларны рәсмиләштерү;
- 2) тән нурланышы;
- 3) табут бирү;
- 4) үлгән кешене зиратта (крематорийда) йөрткәндә;
- 5) күмү.

Йортта, урамда яисә башка урында вафат булучыны, шәхесенең эчке эшләр органнары билгеләгәннән соң, күмү эше мәсьәләләре буенча махсуслаштырылган хезмәт тарафыннан, әгәр Россия Федерациясе законнарында башкасы каралмаган булса, үлем сәбәбе билгеләнгәннән соң өч тәүлек эчендә утыртыла.

Шәхес Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән срокларда эчке эшләр органнары тарафыннан билгеләнмәгән үлгән кешеләрне күмү күрсәтелгән органнарың мондый очракларда билгеле бер җәмәгать зиратлары участокларында жиргә бирү юлы белән жирләү мәсьәләләре буенча махсуслаштырылган хезмәт тарафыннан гамәлгә ашырыла.

2.3. Мәет үлгән кешене жирләү йөкләмәсен үз өстенә алган затлар акчалары исәбеннән башкарылган очракта, күрсәтелгән затларга жирләү буенча хезмәт күрсәтүләрнең гарантияләнгән исемлеге нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләр күләмендәгә социаль пособие түләнә.

2.4. Жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеге нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләр бәясе, Россия Федерациясенең Татарстан Республикасы буенча

пенсия һәм социаль иминият фонды булеге, Татарстан Республикасының Тарифлар буенча Дәүләт комитеты белән килештереп, Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районы Башкарма комитеты тарафыннан билгеләнә.

2.5 Мәет жирләү буенча хезмәтләр күрсәтүнең гарантияләнгән исемлеге сыйфаты Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районы Башкарма комитетының карары белән расланган жирләү буенча хезмәтләр күрсәтүнең гарантияләнгән исемлеге нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатына таләпләргә туры килергә тиеш.

3. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районының Кичкетаң авыл жирлеге территорииясендә жирләү эшен оештыру

3.1. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районының Кичкетаң авыл жирлегендә жирләү эшен оештыру Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районының Кичкетаң авыл жирлеге башкарма комитеты (алга таба – вәкаләтле орган) тарафыннан башкарыла.

Бу чакта Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районы Башкарма комитетының структур бүлекчәсенә Күмү һәм жирләү эше өлкәсендә вәкаләтле органның вәкаләтләренең бер өлешен (аерым вәкаләтләрен) бирү рөхсәт ителә.

3.2. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районының Кичкетаң авыл жирлеге территорииясендә түләүсез күмү буенча гарантияләнгән хезмәтләр исемлеген жирләү мәсьәләләре буенча махсуслаштырылган хезмәт (алга таба – махсуслаштырылган хезмәт) күрсәтә.

3.3. Вәкаләтле орган һәм махсуслаштырылган хезмәт үз эшчәнлегендә Россия Федерациясе законнарына, Татарстан Республикасы законнарына, Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районы Кичкетаң авыл жирлегенең муниципаль хокукий актларына һәм жирләү һәм жирләү эше өлкәсендәге башка норматив хокукий актларга таянып эш итә.

3.4. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районының Кичкетаң авыл жирлеге территорииясендә махсуслаштырылган хезмәт эшчәнлеген оештыру әлеге Нигезләмә һәм күмү һәм жирләү эше өлкәсендәге башка норматив хокукий актлар нигезендә гамәлгә ашырыла.

3.5. Жирләү эшен финанс белән тәэммин итү Россия Федерациясе һәм Татарстан Республикасы законнары, шулай ук Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районы Кичкетаң авыл жирлеге норматив хокукий актлары нигезендә Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районының Кичкетаң авыл жирлеге бюджеты акчалары исәбеннән гамәлгә ашырыла.

3.6. Файдаланыла торган мөлкәткә ия булу, аннан файдалану һәм аның белән эш итү

жирләү һәм жирләү эшен оештыру өлкәсендә, Россия Федерациясе законнары, Татарстан Республикасы законнары һәм Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районы Кичкетаң авыл жирлеге норматив хокукий актлары нигезендә гамәлгә ашырыла.

4. Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге территориясендә ритуаль хезмәт күрсәтүләрне һәм жирләү урыннарын карап тотуны оештыру өлкәсендә вәкаләтләр

4.1. Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районаны Кичкетаң авыл жирлеге территориясендә ритуаль хезмәт күрсәтүләрне һәм жирләү урыннарын карап тотуны оештыру өлкәсендә вәкаләтле орган вәкаләтләренә түбәндәгеләр керә:

1) күмү өлкәсендә бердәм муниципаль сәясәтне гамәлгә ашыру

һәм Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге территориясендә жирләү эше;

2) Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге территориясендә жирләү һәм жирләү эше мәсьәләләре буенча Россия Федерациясе законнары, Татарстан Республикасы Законнары, Татарстан Республикасы Кичкетаң авыл жирлеге муниципаль хокукий актлары таләпләренең үтәлешен тикшереп торуны гамәлгә ашыру;

3) маҳсуслаштырылган хезмәт тарафыннан түләүсез нигездә күмү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеген күрсәтүне, шул исәптән күмү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеге нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатына карата таләпләрнең үтәлешен тикшереп торуны гамәлгә ашыру;

4) жирләү һәм жирләү эше өлкәсендә финанс, бюджет, инвестиция, бәя, тариф сәясәте һәм шәһәр төзелеше эшчәнлеге мәсьәләләре буенча Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районаны Кичкетаң авыл жирлеге башкарма хакимиятенең республика органнары һәм жирле үзидарә органнары белән үзара хезмәттәшлек;

5) түләүсез нигездә жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеге нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләр бәясен билгеләү һәм Россия Федерациясе Пенсия һәм социаль иминиятләштерү Фондының Татарстан Республикасы буенча бүлеге, Татарстан Республикасы Тарифлар буенча Дәүләт комитеты белән килемштерү;

6) жирләү һәм жирләү эше мәсьәләләре буенча муниципаль хокукий актларны үз компетенциясе чикләрендә эшләү һәм кабул итү;

7) жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеген күрсәту қысаларында эшләр башкаруга юридик затларның һәм индивидуаль эшкуарларның маҳсуслаштырылган хезмәт белән төзелгән контрактларның (шартнамәләренең) үтәлешен тикшереп тору;

8) Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге территориясендәге жәмәгать зиратлары территориясендә башкарылган барлык күмүләрне исәпкә алуны алыш бару, шул исәптән күмүләрне теркәү китабын алыш бару юлы белән;

9) жәмәгать зиратларында күмү зоналарын билгеләү һәм күмү (өстәмә күмү) өчен урыннар бирү;

10) үлгән кешене жирләү өчен зиратлар территорияләрендә түләүсез бирелә торган жир кишәрлеге күләмен билгеләү;

11) Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге территориясендә жәмәгать зиратларын ачу һәм ябу турында каарлар кабул

иту;

12) яңа зиратлар төзү, гамәлдәге жәмәгать зиратларын киңайты, күчерү, ябы чараларын эшләү һәм гамәлгә ашыру;

13) зиратлардан һәм максатчан билгеләнеш буенча жирләү билгеләнешендәге башка объектлардан файдалануны тикшереп тору;

14) жирләү билгеләнешендәге объектларны саклауны оештыру;

15) Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районнының Кичкетаң авыл жирлеге территориясендә жирләү эшен оештыру торышына еллық мониторинг үткәрү;

16) жирләү эше мәсъәләләре буенча попечительлек (күзәтү) советлары төзү (аларны булдыру тәртибен һәм вәкаләтләрен билгеләп);

17) жирләү һәм жирләү эше өлкәсендәге мәсъәләләр буенча гражданнарга консультация бирү һәм килучеләрне кабул итүне алыш бару;

18) гамәлдәге законнар нигезендә башка вәкаләтләр.

4.2. Махсуслаштырылган хезмәт түләүсез күмү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеген күрсәтүне, шулай ук гамәлдәге законнар нигезендә башка вәкаләтләрне гамәлгә ашыра.

5. Күмү урыннары

5.1. Жирләү урыннары булып үлгәннәрнең гәүдәләрен (калдыкларын), үлгәннәрнең көле салынган савытларны күмү өчен этика, санитария һәм экология таләпләренә туры китереп бирелгән жир кишәрлекләре һәм аларда төzelә торган зиратлар тора.

шулай ук үлгәннәрне жирләү өчен билгеләнгән башка биналар һәм корылмалар.

5.2. Жирләү урыннарын булдыру турындагы карап гамәлдәге законнар таләпләре нигезендә вәкаләтле орган тарафыннан кабул ителә.

5.3. Төzelә торган, шулай ук гамәлдәге күмү урыннары сүтelerгә тиеш түгел һәм дайми су басу, шуышу куркынычы булганда, жир тетрәүләрдән һәм башка табигый бәла-казалардан соң, хәрби жирләүләрдән тыш, вәкаләтле орган карапы белән генә күчерелергә мөмкин.

5.4. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районнының Кичкетаң авыл жирлеге территориясендәге жәмәгать зиратлары ачык, иркен күмү өчен ябык, ябык булырга мөмкин.

5.5. Жәмәгать зиратлары территориясендәге жирләү урыннары:

- 1) ялғызлар;
- 2) тугандаш;
- 3) дин тотучылар;
- 4) мактаулы;
- 5) хәрбиләр.

5.6. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районнының Кичкетаң авыл жирлегенең жәмәгать зиратлары территориясендә хәрбиләрне күмү (хәрби кишәрлекләр), бер диндә үлгәннәрне мактаулы жирләү һәм күмү өчен аерым жир кишәрлекләре (зоналар), шулай ук колумбарийлар каралырга мөмкин.

Зиратның хәрби кишәрлекләрендә жирләү өчен үлгән кешенең 8-ФЗ номерлы Федераль законның 11 статьясында күрсәтелгән гражданнар категориясенә қаравын раслаучы документлар тапшырыла.

5.7. Күмү зонасы кварталларга һәм участокларга буленә.

5.8. Үлгән кешенең гәүдәсе белән табутны күмү өчен каберләр төзегәндә кабер тирәнлеген жирле шартларга (грунт характеристына һәм грунт суларының тору дәрәҗәсенә) қарап билгеләргә кирәк. Шул ук вакытта кабер озынлыгы ким булмаска тиеш

2 метр, киңлеге – 1 метр, тирәнлеге – 1,5 метрдан да ким түгел. Барлық очракларда да кабер тәбенең өслеге грунт сулары торышы дәрәҗәсеннән 0,5 метрга югарырак булырга тиеш.

5.9. Жирләү урыннары җәмәгать зиратның билгеләнгән планировкасына туры китереп бирелә. Күмү урыннары арасындагы өзеклекләрнең киңлеге 0,5 метрдан ким була алмый.

5.10. Койма урнаштырганда, аның үлчәмнәре күмү өчен бүләп бирелгән участокның норматив үлчәмнәренә туры килергә тиеш. Киртәнең биеклеге 1,5 метрдан артмаска тиеш. Кабер өстенә қуелган корылмаларның биеклегеннән артмаска тиеш

2,5 метр.

5.11. Зиратның билгеләнгән планировкасын бозып, шул исәптән күмү урыннары арасында, юл қырыйларында һәм санитар-яклау зонасы чикләрендә Күмү урыннарын төзү рөхсәт ителми.

6. Ялғыз күмүләр

6.1. Бер кеше күмү урыны вәкаләтле орган тарафыннан түләүсез нигездә бирелә.

6.2. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге территориясендә ялғыз күмү өчен бушлай бирелә торган жир кишәрлекенең күләме 5 кв .м (2,5 м x 2 м) тәшкил итә.

6.3. Ялғыз жирләү өчен урын бирү турындагы гариза вафат булган кешенең ире (хатыны), якын туганнары, бүтән туганнары яисә законлы вәкилләре тарафыннан, ә андайлар булмаганда вафат булган кешене жирләү бурычын үз өстенә алган башка затлар (алга таба – мөрәжәгать итүче) тарафыннан турыдан-туры вәкаләтле органга мөрәжәгать иткәндә кәгазьдә тапшырыла.

6.4. Бер кеше күмү өчен урын бирү турындагы гаризага түбәндәге документлар күшүп бирелә:

1) мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхәсен күшүп);

2) берүзе күмү өчен урын бирү турындагы гариза белән мөрәжәгать итүченең вәкиле, шулай ук мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен Төп нөсхә күшүмтасы белән) мөрәжәгать иткән очракта, мөрәжәгать итүче вәкиленең вәкаләтләрен раслый торган документ;

3) үлем турында таныклык күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхәсен күшүп);

4) кремация турындагы белешмәнең күчермәсе – көл салынган урнаны

күмгэндэ

(чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән);

5) ЗАГС органнары тарафыннан бирелгән, үле бала туган очракта үле бала тууны дәүләт теркәвенә алу фактын раслый торган документ.

6) шәхесе Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән вакытларда билгеләнмәгән үлгән кешене жирләүгә Эчке эшләр органнарының ризалыгын раслый торган документ.

7) мөрәжәгать итүченең шәхси белешмәләрен эшкәртүгә ризалык.

6.5. Бер кеше күмү өчен урын бирүдән баш тарту өчен нигез булып:

1) юкка чыгарыла торган зират күмү өчен ябык;

2) гаризаны карау өчен кирәклө документларның төп нөсхәләрен тапшырмау;

3) тапшырылган документларда тулы булмаган, бозып күрсәтелгән яисә дөрес булмаган мәгълүмат булу, бу аларның чынбарлыгына объектив рәвештә инануны кыенлаштыра.

6.6. Ялгыз күмү өчен урын бирүдән баш тарту өчен нигезләр булганда, вәкаләтле орган, баш тарту сәбәпләрен күрсәтеп, ялгыз күмү өчен урын бирүдән дәлилләнгән баш тартуны рәсмиләштерә.

6.7. Бер кеше күмү өчен урын бирүдән баш тарту өчен нигезләр булмаган очракта, вәкаләтле орган:

мөрәжәгать итүче белән бергә күмү урынының жир кишәрлеген бүләп бирү максатларында зиратны тикшерә;

ялгыз жирләү өчен урын бирү туринда каарны рәсмиләштерә;

күмү урынын теркәүне күмүләрне теркәү кенәгәсендә гамәлгә ашыра.

6.8. Ялгыз күмү өчен урын бирү туриндагы яисә ялгыз күмү өчен урын бирүдән баш тарту туриндагы каар вәкаләтле орган тарафыннан мөрәжәгать итүче мөрәжәгать иткән көнне кабул итәлә.

6.9. Ялгыз күмү өчен урын бирү яисә ялгыз күмү өчен урын бирүдән баш тарту туриндагы каар мөрәжәгать итүчегә шәхсән кәгазь чыганактагы документ рәвешенә бирелә.

7. Тугандаш күмүләр

7.1. Кардәшләрне күмү урыны вәкаләтле орган тарафыннан түләүсез нигездә бирелә.

7.2. Туганнарны күмү урыннары ир белән хатынны, якын туганнарны һәм башка туганнарны күмү мөмкинлеген исәпкә алыш бирелә.

7.3. Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районнының Кичкетаң авыл жирлеге территориясендә туганнарны күмү өчен түләүсез бирелә торган жир кишәрлекенең күләме 5 кв.м (2,5 м x 5 м) тәшкил итә.

7.4. Туганнарны күмү өчен урын бирү туриндагы гариза мөрәжәгать итүче тарафыннан турыдан-туры вәкаләтле органга мөрәжәгать иткәндә кәгазьдә тапшырыла.

7.5. Туганнарны күмү өчен урын бирү туриндагы гаризага түбәндәгө документлар күшүп бирелә:

- 1) мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхәсен күшүп);
  - 2) туганнарча жирләү өчен урын бирү турында гариза белән мөрәжәгать итүченең вәкиле, шулай ук мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән) мөрәжәгать иткән очракта, мөрәжәгать итүче вәкиленең вәкаләтләрен раслый торган документ;
  - 3) үлем турында таныклык күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхәсен күшүп);
  - 4) кремация турындагы белешмәнең күчермәсе – көл салынган урнаны күмгәндә (чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән);
  - 5) ЗАГС органнары тарафыннан бирелгән, үле бала туган очракта үле бала тууны дәүләт теркәвенә алу фактын раслый торган документ.
  - 6) мөрәжәгать итүченең шәхси белешмәләрен эшкәртүгө ризалык.
- 7.6. Гаризаны карау, тугандаш күмү өчен урын бирү турында яисә тугандаш күмү өчен урын бирудән баш тарту турында Каар кабул итү әлеге Нигезләмәнең 6.5-6.9 пунктларында билгеләнгән тәртиптә вәкаләтле орган тарафыннан кабул ителә.

8. Мактаулы жирләүләр

8.1. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлегенең жәмәгать зиратлары территориясендә Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы, Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районаны алдында аерым казанышлары булган мәетләрне күмү өчен мактаулы жирләү өчен участоклар (зоналар) булдырылырга мөмкин.

8.2. Мактаулы жирләү урынында вәкаләтле орган тарафыннан түләүсез нигездә бирелә.

8.3. Мактаулы жирләү урыннарында түбәндәге категория гражданнарны жирләү гамәлгә ашырыла:

- 1) Советлар Союзы һәм Россия Федерациясе Геройлары;
- 2) Социалистик Хезмәт Геройлары;
- 3) Россия Федерациясе Хезмәт Геройлары;
- 4) I, II һәм III дәрәҗә Дан орденнары белән бүләкләнүчеләр, Дан орденының тулы кавалерлары;
- 5) I, II һәм III дәрәҗә Хезмәт Даны орденнары белән бүләкләнүчеләр, Хезмәт Даны орденының тулы кавалерлары;
- 6) Бөек Ватан сугышы ветераннары, махсус хәрби операциядә катнашучылар;
- 7) Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районның Мактаулы гражданнары (Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районның Иске Чекалда авыл жирлегендә туганнар);
- 8) Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы, Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге үсешенә өлеш керткән предприятиеләр, учреждениеләр һәм оешмалар житәкчеләре.

8.4. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге территориясендә мактаулы күмү өчен бушлай бирелә торган жир

кишәрлекенең күләме 5 кв.м (2,5 м x 2 м) тәшкил итә.

8.5. Мактаулы жирләү өчен урын бирү турындагы гариза мөрәжәгать итүче тарафыннан турыдан-туры вәкаләтле органга мөрәжәгать иткәндә кәгазьдә тапшырыла.

8.6. Мактаулы жирләү урыны бирү турындагы гаризага түбәндәге документлар күшүп берелә:

1) мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхәсен күшүп);

2) мактаулы жирләү өчен урын бирү турында гариза белән мөрәжәгать итүченең вәкиле, шулай ук мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән) мөрәжәгать иткән очракта, мөрәжәгать итүче вәкиленең вәкаләтләрен раслый торган документ;

3) вафат булучының Россия Федерациясе, Татарстан Республикасы, Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районы алдындагы казанышларын раслаучы документлар (хезмәт кенәгәләренең (булган очракта) яисә хезмәт (хезмәт) эшчәнлеген раслаучы башка документларның күчермәләре, таныклыклар һәм бүләкләрнең төп нөсхәләре) (;

4) үлем турында таныклык күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхәсен күшүп);

5) кремация турындагы белешмәнең күчермәсе – көл салынган урнаны күмгәндә

(чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән);

6) мөрәжәгать итүченең шәхси белешмәләрен эшкәртүгә ризалык.

8.7. Гаризаны карау, мактаулы жирләү өчен урын бирү турында яисә мактаулы жирләү өчен урын бирүдән баш тарту турында Карап кабул иту әлеге Нигезләмәнең 6.5-6.9 пунктларында билгеләнгән тәртиптә вәкаләтле орган тарафыннан кабул ителә.

9. Хәрбиләр каберлекләре

9.1. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районнының Кичкетаң авыл жирлекенең жәмәгать зиратлары территориясендә хәрбиләрне күмү өчен аерымланган жир кишәрлекләре (зоналар) (хәрби кишәрлекләр) каралырга мөмкин.

9.2. Хәрби жирләү урыны вәкаләтле орган тарафыннан түләүсез нигездә берелә.

9.3. 8-ФЗ номерлы Федераль законның 11 статьясындағы 1 һәм 3 пунктларында күрсәтелгән үлгәннәрне хәрби участокларда жирләү үлгән кешенең ихтыяр белдерүен йә иренең, якын туганнарының яисә башка туганнарының теләген исәпкә алыш рөхсәт ителә.

9.4. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районнының Кичкетаң авыл жирлеге территориясендә хәрбиләр күмү өчен түләүсез берелә торган жир кишәрлекенең күләме 5 кв.м (2,5 м x 2 м) тәшкил итә.

9.5. Хәрби жирләү өчен урын бирү турында гариза мөрәжәгать итүче тарафыннан турыдан-туры вәкаләтле органга мөрәжәгать иткәндә кәгазьдә берелә.

9.6. Хәрби жирләү өчен урын бирү турындагы гаризага түбәндәге документлар күшүп берелә:

1) мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе

(чагыштыру өчен төп нөсхәсен күшүп);

2) хәрби жирләү урыны бирү турында гариза белән мөрәҗәгать итүченен вәкиле, шулай ук мөрәҗәгать итүченен шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен Төп нөсхә күшүмтасы белән) мөрәҗәгать иткән очракта, мөрәҗәгать итүче вәкиленең вәкаләтләрен раслый торган документ;

3) үлем турында таныклык күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхәсен күшүп);

4) кремация турындагы белешмәнең күчермәсе – көл салынган урнаны күмгәндә

(чагыштыру өчен Төп нөсхә күшүмтасы белән);

5) вафат булучының жәмәгать зиратының хәрби кишәрлегендә базга күмелергә мөмкин затлар категориясенә керүен раслаучы документлар.

6) мөрәҗәгать итүченен шәхси белешмәләрен эшкәртүгә ризалык.

9.7. Гаризаны карау, мактаулы жирләү өчен урын бирү турында яисә мактаулы жирләү өчен урын бирүдән баш тарту турында Карап кабул итү әлеге Нигезләмәнең 6.5-6.9 пунктларында билгеләнгән тәртиптә вәкаләтле орган тарафыннан кабул ителә.

10. Жирләү

10.1. Булган кабергә күмү буш урын булганда санитария нормаларын үтәп башкарыла. Күмгәндә табутлар арасындагы ара (табут белән урна арасында, урна белән урна арасында) вертикаль һәм горизонталь буенча 0,5 м дан ким булмаска тиеш, һәм ул жир катламы белән тутырыла. Табутларның өске катламыннан алыш жир өслегенә кадәр жир катламының калынлыгы 1 метрдан да ким булмаска тиеш.

10.2. Жирләү бары тик минеральләшү чоры узгач кына башкарыла, әмма соңғы жирләү вакытыннан 15 елдан да иртәрәк түгел.

Кремациядән соң көл салынган урнаны күмү соңғы вакытыннан узган вакытка бәйсез рәвештә башкарыла.

10.3. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге территорииесендәге зиратларда туганнарны, мактаулы, хәрбиләрне жирләү урынында жирләүгә рәхсәт бирү түләүсез нигездә башкарыла.

10.4. Өстәмә жирләүгә рәхсәт бирү турында гаризаны мөрәҗәгать итүче турыдан-туры вәкаләтле органга мөрәҗәгать иткәндә кәгазьдә тапшыра.

10.5. Өстәмә күмүгә рәхсәт бирү турындагы гаризага түбәндәгे документлар күшүп бирелә:

1) күмү турында таныклык (күмү турында таныклык булмаган очракта вәкаләтле орган күмү урынын теркәү кенәгәсендә исеменә теркәлгән зат турында белешмәләрнең булуын билгели);

2) мөрәҗәгать итүченен шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхәсен күшүп);

3) жирләүгә рәхсәт бирү турындагы гариза белән мөрәҗәгать итүченен вәкиле, шулай ук мөрәҗәгать итүченен шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхәсе күшүп) мөрәҗәгать иткән очракта, мөрәҗәгать итүче вәкиленең вәкаләтләрен раслый торган документ;

4) үлем турында таныклык күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхәсен күшүп);

5) ЗАГС органнары тарафыннан бирелгэн, үле бала туган очракта үле бала тууны дәүләт теркәвенә алу фактын раслый торган документ;

6) кремация турындагы белешмәнең күчермәсе – көл салынган урнаны күмгәндә

(чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән);

7) үлгән кешенең күмү урыны исеменә теркәлгән зат белән (яисә тиешле жирләү урынында күмелгән зат белән) туганлык бәйләнешен раслаучы документлар йә үлгән кешене күмүгә аның язма ризалыгын раслаучы документлар;

8) мөрәжәгать итүченең шәхси белешмәләрен эшкәртүгә ризалык.

Жирләү урыны исеменә теркәлгән зат үлгән очракта,

өстәмә жирләүгә рөхсәт бирү турындагы гаризага шулай ук:

1) вафат булган кеше исеменә рәсмиләштерелгән жирләү турында таныклык (жирләү турында таныклык булмаган очракта вәкаләтле орган күмү урынын теркәү кенәгәсендә исеменә теркәлгән зат турында белешмәләрнең булуын билгели);

2) жирләү урыны исеменә теркәлгән затның үлү турында таныклыгы күчермәсе (чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән);

3) кремация турындагы белешмәнең күчермәсе – көл салынган урнаны күмгәндә

(чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән).

10.6. Жирләүгә рөхсәт бирүдән баш тарту өчен нигез булып:

1) кирәkle жирләү урынында әлеге Нигезләмәдә билгеләнгән ялгыз жирләү күләменнән чыгып, табут белән күмү өчен буш урын булмау;

2) юкка чыгарыла торган зират күмү өчен ябык;

3) гаризаны карау өчен кирәkle документларның төп нөсхәләрен тапшырмау;

4) тапшырылған документларда тулы булмаган, бозып күрсәтелгән яисә дөрес булмаган мәгълүмат болу, бу аларның чынлыгына объектив рәвештә инануны кыенлаштыра;

5) минеральләшү чоры тәмамланмаган, тузан салынган урнаны кабергә күмүдән тыш (табутны табутка күмгәндә);

6) үлгән кешене күмүгә рөхсәт бирү турында гариза бирелгән очракта (үлгән кеше исеменә рәсмиләштерелгән жирләү турында таныклык булмагандан) күмүләрне теркәү кенәгәсендә үлгән кеше исеменә күмү урынын теркәү турында белешмәләрнең булмавы.

10.7. Гаризаны карау, жирләү өчен урын бирү турында яисә жирләү өчен урын бирүдән баш тарту турында Карап кабул итү әлеге Нигезләмәнең 6.5-6.9 пунктларында билгеләнгән тәртиптә вәкаләтле орган тарафыннан кабул ителә.

11. Үлгән кешенең калдыкларын (көлен) чыгару алга таба күмү өчен

11.1. Күмелгән кешенең калдыкларын яңадан базга күмү өчен экспумацияләү санитария нормалары һәм кагыйдәләре таләпләрен исәпкә алып башкарыла.

11.2. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге территорииясендә урнашкан зиратта жирләнгән үлгән кешенең мәетен (көлен) алуға рөхсәт бирү түләүсез нигездә башкарыла.

11.3. Үлгән кешенең жәсәден (көлен) алуға рөхсәт бирү түрінде гариза мөрәжәгать итүче тарафынан көгазьдә, түрідан-туры вәкаләтле органга мөрәжәгать иткәндә тапшырыла.

11.4. Үлгән кешенең жәсәден (көлен) алуға рөхсәт бирү түріндеги гаризага түбәндәгі документлар күшүп берелә:

1) күмү түрінде танықлык (күмү түрінде танықлык булмаган очракта вәкаләтле орган күмү урынын теркәү кенәгесендә исеменә теркәлгән зат түрінде белешмәләрнең булуын билгели);

2) мөрәжәгать итүченең шәхесен танықлаучы документтың күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхәсен күшүп);

3) мөрәжәгать итүче вәкиленең вәкаләтләрен раслый торган документ, әгәр үлгән кешенең калдықларын (көлен) алға таба күмү өчен алу түріндеги гариза белән мөрәжәгать итүче вәкиле, шулай ук мөрәжәгать итүче вәкиленең шәхесен танықлаучы документтың күчермәсе (чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән) мөрәжәгать итсө;

4) үлем түрінде танықлык күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхәсен күшүп);

5) ЗАГС органнары тарафынан берелгән, үле бала туган очракта үле бала тууны дәүләт теркәвенә алу фактын раслый торган документ;

6) кремация түріндеги белешмәнең күчермәсе – көл салынган урнаны күмгәндә

(чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән);

7) мәрхүмнең алынган калдықларын (көлен) яңадан күмү урыны булуын раслый торган документ;

8) тиешле базга күмелгән вафат булган кеше белән туганлык бәйләнешен раслый торган документлар яисә әлеге документларның нотариаль танықланган күчермәләре;

9) мөрәжәгать итүченең шәхси белешмәләрен эшкәртүгө ризалык.

11.5. Үлгән кешенең жәсәден (көлен) алуға рөхсәт бирүдән баш тарту өчен нигез булып:

1) гаризаны карау өчен кирәkle документларның төп нөсхәләрен тапшырмау;

2) тапшырылган документларда тулы булмаган, бозып күрсәтелгән яисә дөрес булмаган мәгълүмат булу, бу аларның чынлыгына объектив рәвештә инануны кыенлаштыра;

3) жирләүләрне теркәү кенәгесендә вафат булган кешенең исеменә жирләү урынын теркәү түрінде белешмәләрнең булмавы (жирләү түрінде танықлык булмаганда).

11.6. Үлгән кешенең жәсәден (көлен) алуға рөхсәт бирүдән баш тарту өчен нигезләр булганда, вәкаләтле орган, баш тарту сәбәпләрен күрсәтеп, үлгән кешенең жәсәден (көлен) алуға рөхсәт бирүдән дәлилләнгән баш тартуны рәсмиләштерә.

11.7. Үлгән кешенең жәсәден (көлен) алуға рөхсәт бирүдән баш тарту өчен нигезләр булмаган очракта, вәкаләтле орган:

үлгән кешенең жәсәден (көлен) алуға рөхсәт рәсмиләштерә;

күмүләрне теркәү кенәгесенә яңадан күмү түрінде тиешле язманы кертә (бер үк вакытта үлгән кешенең калдықлары (көле) алынган жирләү урынында күмү

турындағы язманы ғамәлдән чыгара).

Улгән кешенең қалдықларын (көлен) чыгару буенча қаралар оештыра.

11.8. Улгән кешенең қалдықларын (көлен) алуға рөхсәт бирү түрінде яисә үлгән кешенең қалдықларын (көлен) алуға рөхсәт бирүдән баш тарту түрінде қарар вәкаләтле орган тарафынан мөрәжәгать итүче мөрәжәгать иткән көнне қабул ителә.

11.9. Улгән кешенең қалдықларын (көлен) алуға рөхсәт бирү түрінде яисә үлгән кешенең қалдықларын (көлен) алуға рөхсәт бирүдән баш тарту түрінде қарар мөрәжәгать итүчегә шәхсән кәгазьдәге документ рәвешендә бирелә.

11.10. Улгән кешенең жәсәден (көлен) чыгару эшләре санитария қагыйдәләрен үтәп башкарылырга тиеш.

Улгән кешенең қалдықларын (туфрагын) чыгару эшләре тәмамланғач, ике нөсхәдә үлгән кешенең қалдықларын (туфрагын) чыгару түрінде акт төзелә, анда үлгән кешенең қалдықларын (туфрагын) чыгару буенча эшләрнең башлану һәм тәмамлану урыны, датасы һәм вакыты, құмұ урыны теркәлгән затның фамилиясе, исеме, атасының исеме (соңғысы – булған очракта) күрсәтелә.

Улгән кешенең жәсәден (көлен) алу түріндағы актның беренче нөсхәсе Вәкаләтле органда саклана, актның икенче нөсхәсе құмұ урыны теркәлгән затка күл күең тапшырыла.

11.11. Құмұ урынында бер генә үлгән кешенең қалдықлары (көле) құмелгән очракта, құмұ түрінде танықлық алына.

12. Құмұ урыннарын теркәү (яңадан теркәү)

12.1. Татарстан Республикасы Эгерже муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге территориясендәге жәмәгать зираты территориясендә ясалған һәр жирләү вәкаләтле орган тарафынан жирләүләрне теркәү кенәгесендә теркәлә.

12.2. Жирләү урынын яңадан теркәү жирләү урыны теркәлгән зат вафат болған очракта вәкаләтле орган тарафынан ғамәлгә ашырыла һәм мөрәжәгать итү харakterында була.

Құмұ урыннарын яңадан теркәү өчен түләү алынмый.

12.3. Жирләү урынын яңадан теркәү түрінде гариза мөрәжәгать итүче тарафынан түрідан-туры вәкаләтле органга мөрәжәгать иткәндә кәгазьдә бирелә.

12.4. Жирләү урынын яңадан теркәү түріндағы гаризага түбәндәге документлар күшүп бирелә:

1) құмұ түрінде танықлық (махсуслаштырылған хезмәт тарафынан құмұ түрінде танықлық булмаган очракта, құмұ урынын теркәлгән зат түрінде құмұләрне теркәү кенәгесендә белешмәләрнең булуын билгели);

2) мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхәсен күшүп);

3) жирләү урынын яңадан теркәү түрінде гариза белән мөрәжәгать итүченең вәкиле, шулай ук мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен Төп нөсхә күшүмтасы белән) мөрәжәгать иткән очракта, мөрәжәгать итүче вәкиленең вәкаләтләрен раслый торган документ;

4) құмұ урынын исеменә яңадан теркәү ғамәлгә ашырыла торган затның

шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән);

5) күмү урынын яңадан теркәү гамәлгә ашырыла торган зат вәкиленең вәкаләтләрен раслый торган документ, шулай ук күмү урынын яңадан теркәү гамәлгә ашырыла торган зат вәкиленең шәхесен таныклый торган документның күчермәсе (чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән);

6) жирләү урыны исеменә теркәлгән затның үлү турында таныклығы яисә аның нотариаль таныкландырылган күчермәсе (жирләү урыны теркәлгән зат үлгән очракта);

7) жирләү урыны исеменә теркәлгән затның күмү урынын яңадан теркәлгән зат белән йә тиешле жирләү урынинда күмелгән зат белән туганлык бәйләнешен раслаучы документлар яисә әлеге документларның нотариаль таныкландырылган күчермәләре.

12.5. Күмү урынын яңадан теркәүдән баш тарту өчен нигез булып:

1) гаризаны карау өчен кирәkle документларның төп нөсхәләрен бирмәү;

2) тапшырылган документларда тулы булмаган, бозып күрсәтелгән яисә дөрес булмаган мәгълүмат булу, бу аларның чынлыгына объектив рәвештә инануны кыенлаштыра;

3) күмү урынын яңадан теркәү гамәлгә ашырыла торган зат гариза биргән очракта (күмү турында таныклык булмаганды) күмү урынын теркәү кенәгәсендә вафат булган кеше исеменә теркәү турында белешмәләрнең булмавы.

12.6. Күмү урынын яңадан теркәүдән баш тарту өчен нигезләр булганда, вәкаләтле орган, баш тарту сәбәпләрен күрсәтеп, күмү урынын яңадан теркәүдән дәлилләнгән баш тартуны рәсмиләштерә.

12.7. Жирләү урынын яңадан теркәүдән баш тарту өчен нигезләр булмаган очракта вәкаләтле орган:

жирләү урынын яңадан теркәү турында каарны рәсмиләштерә;

күмүләрне теркәү кенәгәсендә тиешле язма кертә.

12.8. Жирләү урынын яңадан теркәү турындагы яисә жирләү урынын яңадан теркәүдән баш тарту турындагы каар вәкаләтле орган тарафыннан мөрәҗәгать итүче мөрәҗәгать иткән көнне кабул ителә.

12.9. Жирләү урынын яңадан теркәү яки күмү урынын яңадан теркәүдән баш тарту турындагы каар мөрәҗәгать итүчегә шәхсән кәгазьдәге документ рәвешенде бирелә.

12.10. Жирләү урыны исеменә яңадан теркәлгән затка вәкаләтле орган тарафыннан жирләү турында таныклык бирелә.

13. Жирләү турында таныклыклар рәсмиләштерү

13.1. Күмү көнендә вәкаләтле орган тарафыннан тиешле күмү турында таныклык төзелә һәм бирелә.

13.2. Күмүләр турында таныклыкларны, шул исәптән әлеге Нигезләмә кабул ителгәнче башкарылганнарын да, рәсмиләштерү вәкаләтле орган тарафыннан түләүсез нигездә гамәлгә ашырыла.

13.3. Жирләү турында таныклыкта:

территориясендә күмү урыны булдырылган жәмәгать зираты исеме; зиратның урнашу урыны (адресы); жирләу төре (ялғыз, кардәшлек, дин, мактаулы, хәрби); күмү күләме; күмү урыны зиратта (квартал номеры һәм күмү участогы); жирләу урыны теркәлгән затның фамилиясе, исеме һәм атасының исеме (соңғысы – булган очракта).

13.4. Элеге Нигезләмә кабул ителгәнче жирләу турында таныклыкны рәсмиләштерү турында гариза мөрәжәгать итүче тарафыннан турыдан-туры вәкаләтле органга мөрәжәгать иткәндә кәгазьдә тапшырыла.

13.5. Жирләу турында таныклык рәсмиләштерү турындагы гаризага түбәндәгे документлар күшүп берелә:

1) мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен төп нөсхәсен күшүп);

2) жирләу турында таныклыкны рәсмиләштерү турында гариза белән мөрәжәгать итүченең вәкиле, шулай ук мөрәжәгать итүченең шәхесен таныклаучы документның күчермәсе (чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән) мөрәжәгать иткән очракта, мөрәжәгать итүче вәкиленең вәкаләтләрен раслый торган документ;

3) тиешле базда күмелгән вафат булучыга карата үлем турында таныклык күчермәсе (чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән);

4) көле салынган урна тиешле жирләу урынына күмелгән үлгән кешегә карата кремация турында белешмә күчермәсе (чагыштыру өчен Төп нөсхә күшымтасы белән);

5) тиешле базга күмелгән вафат булган кеше белән туганлык бәйләнешен раслый торган документлар яисә элеге документларның нотариаль таныкландырылган күчермәләре.

Күмүләрне теркәү кенәгәсендә исеменә күмү урыны теркәлгән зат турында белешмәләр булганда, бу затка күмү турында таныклык әлеге пунктның 3-5 пунктчаларында күрсәтелгән документларны тапшырыйча тутырыла.

13.6. Жирләу турында таныклыкны рәсмиләштерүдән баш тарту өчен нигез булып:

1) гаризаны карау өчен кирәkle документларның төп нөсхәләрен бирмәү;

2) тапшырылган документларда тулы булмаган, бозып күрсәтелгән яисә дөрес булмаган мәгълүмат булу, бу аларның чынлыгына объектив рәвештә инануны кыенлаштыра;

3) элек кирәkle жирләу урынына күмү турында таныклыкны башка затка бири;

4) күмүләрне теркәү кенәгәсендә башкарылган күмү турында белешмәләрнең булмавы.

13.7. Күмү турында таныклыкны рәсмиләштерүдән баш тарту өчен нигезләр булганда, вәкаләтле орган, кире кагу сәбәпләрен күрсәтеп, күмү турында таныклыкны рәсмиләштерүдән дәлилләнгән баш тартуны рәсмиләштерә.

13.8. Жирләу турында таныклыкны рәсмиләштерүдән баш тарту өчен нигезләр булмаган очракта, вәкаләтле орган жирләу турында таныклыкны рәсмиләштерүнә һәм бириүне гамәлгә ашыра.

13.9. Жирләү турында таныклыкны рәсмиләштерү яисә жирләү турында таныклыкны рәсмиләштерүдән баш тарту турындагы карап вәкаләтле орган тарафыннан мөрәжәгать итүче мөрәжәгать иткән көнне кабул ителә.

13.10. Жирләү турында таныклыкны рәсмиләштерү яисә жирләү турында таныклыкны рәсмиләштерүдән баш тарту турындагы карап мөрәжәгать итүчегә шәхсән кәгазьдәге документ рәвешендә бирелә.

14. Зиратларны тоту һәм карап тоту кагыйдәләре

14.1. Жәмәгать зиратларын карап тоту «дәүләт һәм муниципаль ихтыяжларны тәэмин итү өчен товарлар, эшләр, хезмәт күрсәтүләр сатып алу өлкәсендә контракт системасы турында» 2013 елның 5 апрелендәге 44-ФЗ номерлы Федераль законда билгеләнгән тәртиптә хужалык итүче субъектлар (юридик затлар, шәхси эшмәкәрләр) белән конкурс процедуралары нигезендә контрактлар (шартнамәләр) төзү юлы белән вәкаләтле орган тарафыннан гамәлгә ашырыла.

Жәмәгать зиратларын карап тоту буенча подряд эшләренә агымдагы ремонт, жирләү билгеләнешендәге объектларны капиталь ремонтлау, жирләү бюджет акчалары хисабыннан башкарылган очракта дәүләт саклавындагы каберлекләрне һәм һәйкәлләрне карап тоту, зират территориясен жыештыру һәм чүп-чарны чыгару керә.;

14.2. Жирләү өчен жаваплы гражданнар күмү урыннары территорияләрен чиста һәм тәртиптә тотарга, билгеләнгән урыннарга чүп-чар жыярга, күмү участокларында тере киртәләрне һәм чәчәк утыртмаларын карап торырга, кабер өстенә куелган корылмаларны (коймаларны) вакытында ремонтларга, кабер калкулыкларын төзәтергә, һәйкәлләрне һәм коймаларны урнаштырырга, янадан эшләргә һәм төшерергә бурычлы.

14.3. Жирләү билгеләнешендәге объектлар территориясендә табутларны (үлгәннәрнең гәүдәләрен) ташу һәм күчеру өчен катафалка-арба, катафалка-чана, катафалка-носилка, ә урналарны күчеру өчен катафалка - носилка булырга тиеш.

14.4. Татарстан Республикасы Әгержे муниципаль районның Кичкетаң авыл жирлеге территориясендә урнашкан зиратларда бердәм эш режимы билгеләнә.

Үлгәннәрне жирләү тәүлекнең якты вакытында башкарыла.

14.5. Жәмәгать зиратлары территориясендә килучеләр тынлык һәм тәртип сакларга тиеш.

14.6. Жәмәгать зиратлары территориясендә килучеләргә тыела:

1) һәйкәлләргә, күмү урыннарына яисә жирләү билгеләнешендәге объектларга сәяси, идеологик, раса, милли яки дини нәфрәт, яисә дошманлык мотивлары буенча Йә нинди дә булса социаль төркемгә карата нәфрәт яки дошманлык мотивлары буенча тиешле эчтәлекле язмалар яисә рәсемнәр ясарга;

2) жәмәгать зираты территориясен чүпләргә;

3) агачларны һәм куакларны кисәргә;

4) этләрне йөртергә, йорт хайваннарын көтәргә, кошлар тотарга;

5) учаклар кабызырыгра;

6) ком, балчык чыгарырыгра, чирәм кисәргә;

7) яшел утыртмаларны сындырыгра;

- 8) спиртлы эчемлекләр әчәргә һәм исерек хәлдә;
- 9) туфракны казырга, төзелеш һәм башка материаллар запасларын қалдырырга;
- 10) бу максатлар өчен билгеләнмәгән урыннарда чүп-чар, демонтаж ителгән иске кабер корылмалары (кабер ташлары), коймалар жыярга;
- 11) үз белдеген белән кабер казырга һәм жирләргә;
- 12) зират ябылғаннан соң аның территориясендә булырга.

14.7. Зиратларга массакүләм йөрү белән бәйле бәйрәмнәр вакытында вәкаләтле орган тарафыннан махсус эш һәм зиратларга бару режимнары көртөлөргә мөмкин.

15. Бәхәсләрне хәл итү тәртибе

Әлеге Нигезләмәне гамәлгә ашыруга бәйле рәвештә барлыкка килә торган бәхәсләр судтан тыш һәм суд тәртибендә хәл ителә.

16. Күму эше өлкәсендәге законнары бозган өчен җаваплылык

Жирләү һәм жирләү эше өлкәсендә гамәлдәге законнар нигезләмәләрен бозуда гаепле затлар Россия Федерациясе законнары, Татарстан Республикасы законнары нигезендә җаваплы булалар.

Татарстан Республикасы Әгержे
муниципаль районының Кичкетаң
авыл жирлеге башкарма
комитетының 2024 елның 21
ноябрендәге 14 номерлық карары
белән расланган Нигезләмәгә
кушымта

Татарстан Республикасы Әгерже муниципаль районының Кичкетаң авыл
жирлеге территориясендә урнашкан зиратлар исемлеге

№ п/п	Жәмәгать зираты исеме	Жәмәгать зиратының урнашу урыны (адресы)
1	Кичкетаң авылы зираты	Татарстан Республикасы (Татарстан), Әгерже муниципаль районы, Кичкетаң авыл жирлеге, Кичкетаң авылы, Ленин урамы, 73 жир кишәрлеге.
2	Балтач авылы зираты	Татарстан Республикасы, Татарстан Әгерже муниципаль районы, Кичкетаң авыл жирлеге, Балтач авылы.
3	Барҗы-Пельга зираты	
4	Барҗы-Умга зираты	Татарстан Республикасы, Татарстан Әгерже муниципаль районы, Кичкетаң авыл жирлеге Барҗы-Умга авылы.

Татарстан Республикасы Әгержे
муниципаль районның Кичкетаң
авыл жирлеге башкарма
комитетының 2024 елның 21
ноябрендәге 14 номерлы қарапы
белән расланган

Мәет жирләү буенча хезмәт күрсәтүләрнең гарантияләнгән исемлеге нигезендә
күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатына таләпләр, ир яисә хатын, якин
туганнарга, башка туганнарга, үлгән кешене күмү бурычын үз өстенә алган
законлы вәкилгә яисә башка затка

№ п/п	Мәет жирләү буенча хезмәтләр күрсәтүнен гарантияләнгән исемлеге нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләр атамасы	Мәет жирләү буенча хезмәтләр күрсәтүнен гарантияләнгән исемлеге нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатына карата таләпләр
1	Мәет күмү өчен кирәkle документларны рәсмиләштерү	ЗАГС органнарында үлем таныклыгын рәсмиләштерү
2	Мәет жирләү өчен кирәkle табутны һәм башка предметларны бирү һәм китерү	1. Транспорт чарасын бирү һәм китерү (төяү-бушату эшләрен дә кертеп, үлгән кешенең гәүдә (калдыклары) урнашкан урынга турыдан-туры күчү (алга таба - үлгән): 1) фабрика шартларында сыйфатлы агачтан ясалган агач табут; 2) күмү өчен кирәkle башка предметлар: жәймә - 80 x 200 зурлығындагы 1 данә; мендәр - 40 x 40 см зурлығындагы 1 данә; 3) ритуаль теркәү билгесен жирләү. 2. Табутны, күмү өчен кирәkle башка предметларның күренеп тора торган кимчелекләре (тишек, бәке, киселешләре) булмаска тиеш
3	Зиратта (крематорийда) үлгән кешенең гәүдәсен (калдыкларын) күчерү	1. Үлгән табутның күләме һәм аны максуслаштырылган транспорт чарасы стоянкасына кадәр күчерү катафалка-төлөжжаларда, носилка- катафалкаларда, чаналарда башкарыла. (ел фасылларына қарап). 2. Күмү урынына вафат булган табутны күчереп күмү (кремация) максуслаштырылган транспорт

		чарасы тарафыннан башкарыла. Азық-төлек чималын һәм азық-төлек продуктларын ташу өчен кулланыла торган автотранспорттан тыш, үлгәннәр белән табут өчен башка төр транспорттан файдалану рөхсәт ителә. Үлгән кеше белән табутны күчереп йөрткәндә йөртүче тизлек режимын сакларга, кискен тормозлардан качарга тиеш. Табутны транспортлау вакытында зыян күрергә тиеш түгел. 3. Күмү урынына кадәр үлгәннәр белән табутны (кремация) алмаштыру катафалка-төлежкаларда, катафалка-носилкаларда, катафалка-чаналарда (ел фасылларына карап) гамәлгә ашырыла. 4. Үлгән транспорт белән табутны күчергәннән һәм күмгәннән соң, куллануга рөхсәт ителгән дезинфекция чарагарын жыештырырга һәм эшкәртүгә мәжбүри рәвештә дучар итерегә тиеш
4	Күмү (кремация, аннан соң көл салынган урна бирү)	1. Күмү вакытына гаризада күрсәтелгән урында үлгән кеше белән табутны күмү өчен кабер (көл салынган урна) булуы тәэммин итерегә тиеш. 2. Каберне күмү өчен казу кулдан яки механик ысул белән башкарыла. Табутны күмгәндә кабер озынлыгы 2 метрдан да ким булмаска тиеш, киңлеге – 1 метр, тирәнлеге – 1,5 метр, жир өсте тигезлегеннән табут капкачына кадәр ара – 1 метр. Урнаны жиргә күмгәндә кабернең озынлыгы 1 метр, киңлеге 1 метр, жир өсте тигезлегеннән көл савытына кадәр ара 1 метр булырга тиеш. 3. Үлгәннәрне траншея тибындагы кабергә күмү рөхсәт ителми. 4. Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән срокларда Эчке эшләр органнары тарафыннан шәхесләре билгеләнмәгән үлгәннәрне яндыру рөхсәт ителми. 5. Күмү (көл салынган урнаны күмү)буенча комплекслы хезмәтләр күрсәтү: 1) табут капкачын ябу (табут белән күмгәндә генә); 2) табутны (көл салынган урналарны) кабергә төшерү; 3) кабер өстенә калкулык ясап кабер салу; 4) каберенә (үлгән кешенең фамилиясе, исеме,

	атасының исеме (соңғысы – булганда); аның туу һәм үлү даталары (мондый мәгълүмат булганда), күмүнен төркөлү номеры) язылган ритуаль теркәү билгесе кую. 6. Кремация буенча хезмәтләр күрсәтү (шәхесләре Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән срокларда Эчке эшләр органнары тарафыннан билгеләнмәгән үлгәннәрдән тыш) гаризаны рәсмиләштергәндә гаризада күрсәтелергә тиеш. Көл салынган урна һәм кремация турында белешмәләр кремациядән соң 24 сәгать узгач бирелә. Урнаны туфрак белән күмү бары тик жиргә генә башкарыла. 7. Жирләгендә: 1) күрше жирләү урыннарына кадәр ара кимендә 0,5 метр; 2) күрше каберлекләрнең (киртәләрнең, һәйкәлләрнең, кабер плитәләренең) сакланышы

Татарстан Республикасы Әгержे
муниципаль районның Кичкетаң
авыл жирлеге башкарма
комитетының 2024 елның 21
ноябрендәге 14 номерлық карары
белән расланган

Үлгән кешенең тормыш иптәше, янын туганнары, бүтән туганнары йә законлы вәкиле
булмаганда яисә алар тарафыннан жирләү мөмкин булмаганда, шулай ук жирләүне
башкару бурычын үз өстенә алган башка затлар һәм шәхесе билгеләнмәгән вафат
булганнар булмаганда жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеге
нигезендә түләүсез нигездә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатына таләпләр

№ п/п	Жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеге нигезендә күрсәтелә торган хезмәт исеме	Жирләү буенча хезмәтләрнең гарантияләнгән исемлеге нигезендә күрсәтелә торган хезмәтләрнең сыйфатына таләпләр
1	Жирләү өчен кирәkle документларны рәсмиләштерү	ЗАГС органнарында үлем турында таныклык рәсмиләштерү
2	Тәннең килеме	Үлгән кешенең килеме маҳсус килем һәм аяк киеменнән тора
3	Каберне һәм күмү өчен кирәkle башка эйберләрне бирү һәм китерү	1. Транспорт чарасы белән бирү һәм илтеп житкерү (төяү-бушату эшләрен һәм турыдан – туры үлгән кешенең (алга таба-үлгән кешенең) гәүдәсе (калдыклары) урнашкан урынга кадәр күчерүне дә кертеп): 1) фабрика шартларында сыйфатлы агачтан эшләнгән агач табут; 2) күмү өчен кирәkle башка эйберләрне: япма-80 x 200 үлчәмле 1 данә; мендәр – 40 x 40 см зурлыктагы 1 эйбер, аяк килеме; 3) жирләү ритуаль теркәү билгесен. 2. Табут тышлығында, күмү өчен кирәkle башка эйберләрдә, үлгәннәрне киендерү өчен кирәkle киемнәрдә күренеп торган Кимчелекләр (тишекләр, тишекләр, кисемнәр) булмаска тиеш.
4	Үлгән кешенең гәүдәсен (калдыкларын) зиратка (крематорийга)ташу	1. Үлгән кеше белән табутны алыш чыгу һәм аны маҳсус транспорт чарасы тукталышына кадәр күчерү катафалка-арбаларда, катафалка-носилкаларда,

	катафалка-чаналарда башкарыла. (ел фасылына карап). 2. Үлгән кеше белән табутны күмү (кремация) урынына ташу махсус транспорт чарасы белән башкарыла. Азық-төлек чималын һәм азық-төлек продуктларын ташу өчен кулланыла торган автотранспорттан тыш, үлгән кеше белән табут өчен транспортның башка төрен куллану рөхсәт ителә. Үлгән кеше белән табутны транспортировкалаганда машина йөртүче тизлек режимын үтәргә, кискен тормозлаулардан качарга тиеш. Транспортлау вакытында табутка зыян килмәскә тиеш. 3. Үлгән кеше белән табутны күмү (кремация) урынына кадәр күчерү катафалка-арбаларда, катафалка-носилкаларда, катафалка-чаналарда (елның вакытына карап) башкарыла. 4. Үлгән кеше белән табутны күчереп йөрткәннән һәм күмгәннән соң транспорт мәжбүри рәвештә кулланырга рөхсәт ителгән дезинфекцияләү чаралары белән жыештырылырга һәм эшкәртелергә тиеш
5	Күмү (кремация, аннан сон көл салынган урна бирү) 1. Күмү вакытына гаризада күрсәтелгән урында үлгән кеше белән табутны күмү өчен кабер (көл салынган урна) булуы тәэмин ителергә тиеш. 2. Каберне күмү өчен казу кулдан яки механик ысуул белән башкарыла. Табутны күмгәндә кабер озынлыгы 2 метрдан да ким булмаска тиеш, кинделеге – 1 метр, тирәнлелеге – 1,5 метр, жир есте тигезлегеннән табут капкачына кадәр ара – 1 метр. Урнаны жиргә күмгәндә кабернең озынлыгы 1 метр, кинделеге 1 метр, жир есте тигезлегениң көл савытына кадәр ара 1 метр булырга тиеш. 3. Үлгәннәрне траншея тибындагы кабергә күмү рөхсәт ителми. 4. Россия Федерациясе законнары белән билгеләнгән срокларда Эчке эшләр органнары тарафыннан шәхесләре билгеләнмәгән үлгәннәрне яндыру рөхсәт ителми. 5. Күмү (көл салынган урнаны күмү)буенча комплекслы хезмәтләр күрсәту:

	1) табут капкачын ябу (табут белән күмгәндә генә); 2) табутны (көл салынган урналарны) кабергә төшерү; 3) кабер ёстенә калкулык ясап кабер салу; 4) каберенә (үлгән кешенең фамилиясе, исеме, атасының исеме (соңғысы – булганда); аның туу һәм үлү даталары (мондай мәгълүмат булганда), күмүнең теркәлү номеры) язылган ритуаль теркәү билгесе кую. 6. Кремация буенча хезмәтләр күрсәтү (шәхесләре Россия Федерациясе законнарында билгеләнгән срокларда Эчке эшләр органнары тарафыннан билгеләнмәгән үлгәннәрдән тыш) гаризаны рэсмиләштергәндә гаризада күрсәтелергә тиеш. Көл салынган урна һәм кремация турында белешмәләр кремациядән соң 24 сәгать узгач бирелә. Урнаны туфрак белән күмү бары тик жиргә генә башкарыла. 7. Жирләгәндә: 1) күрше жирләү урыннарына кадәр ара кимендә 0,5 метр; 2) күрше каберлекләрнең (киртәләрнең, һәйкәлләрнең, кабер плитәләренең) сакланышы